

14. BÖLÜM

GÖNÜLLÜLÜKTE VERİ TEMELLİ POLİTİKA GELİŞTİRME

Esra Huri BULDUK¹

¹Genel Koordinatör, İstanbul Planlama Ajansı, İstanbul, Türkiye
E-posta: ebulduk@gmail.com

DOI: 10.26650/B/SS49.2022.006.14

Gönüllülük ve veri temelli çalışma birbirine uzak iki kavram gibi algılansa da aslında iç içe geçmektedirler. Okuyacağınız bölümde, gönüllülük gibi kaynak sıkıntısı yaşanan alanlarda veri kullanımının verimliliği nasıl artıracakını tartışacağız. Gönüllü arama bulma sürecinden gönüllü motivasyonuna kadar farklı aşamalarda veri temelli çalışmalara ilişkin örnekler üzerinde duracağız. Veri temelli çalışmanın, gönüllülerin hedeflenen toplumsal katkının artırılmasındaki rollerini de nasıl görünür kıldığını aktaracağız. Sivil toplum literatüründeki bazı yaklaşımlara göre veri temelli çalışma sivil toplumun varoluş amacından kopma ve verilen emeklerin sayılara indirgenmesi olarak değerlendirilse de, gönüllülerin yaratıcılık alanlarını kısıtlamayan ve “mana”dan uzaklaşmadan kurgulanan veriye dayalı bir gönüllü yönetim sisteminin arzulanan hedeflere ulaşmada en etkili yollardan biri olduğunu göreceğiz.

Giriş

Veri temelli yaklaşım, her alanda olduğu gibi gönüllülük çalışmaları ve sivil toplumda da ağırlık kazanmaktadır. Değer üretimi geçmişte tarım ve endüstriye dayalı iken günümüzde endüstri-sonrası üretim biçimleri öne çıkmakta, içinde yaşadığımız çağ ise çoğunlukla bilgi ekonomisi olarak tarif edilmektedir (Yıldırım, 2004). Her üretim ve toplumsal etkileşim kaçınılmaz olarak veri ve bilgi içerir; ancak bilgi ekonomisini diğer üretim biçimlerinden ayıran temel nokta, bilgi üretiminin yarattığı katma değer oranının yüksekliği ve diğer üretim biçimleri içindeki verimlilik artırıcı rolüdür. Veri temelli yaklaşımın gönüllülük çalışmalarındaki yerini de bu bağlam çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Veri üretimi ve hacmi ile saklama ve kullanım alanlarının sınırsız olduğu günümüzde bir “veri devrimi”nden bahsetmek mümkündür (Zola, Naletto ve Andreis, 2015). Veri temelli karar alma teknikleri toplumsal ve kültürel etkileşim yoluyla gün geçtikçe daha fazla sivil toplum kuruluşlarının gündemine girmekte; kaynak sınırlılığı, rekabet ve verimlilik kaygıları ise bu yönelimi pekiştirmektedir.

Tüm kurumlar gibi gönüllü emeğine dayalı sivil oluşumlar da kaynak eksikliğinden muzdariptir. Maddi kaynaklar, emek gücü ve zamanın sınırlı ve rekabete açık kaynaklar olmasının yanı sıra sivil toplumun toplumsal ve siyasal etkenlere açık olması bu kaynakların seyrini dönem dönem değiştirmektedir (Kurt ve Taş, 2015). Söz konusu etkenler kaynaklara erişimi engelleyebilir ya da yeni kaynak üretimi hızında beklenmedik düşüş ya da yükselişlere neden olabilir. Ayrıca gönüllü sayısının ve gönüllülüğe ayrılan sürenin az olduğu Türkiye gibi ülkelerde gönüllülüğe dayalı faaliyet alanlarının sürdürülebilirliğinde önemli problemlerle karşılaşmaktadır (Erdoğan ve diğerleri, 2020). Tanımı gereği maddi alışveriş içermeyen gönüllü faaliyetler serbest piyasa ekonomisinin dışında yer almakta ve bu sebeple bireylerin para kazanma motivasyonuna yanıt verememektedir. Bu durum, gönüllü kişi sayısı ve gönüllülerin harcayabilecekleri zamanın sınırlı olmasına yol açmaktadır.

Gönüllülerin deneyim seviyesine bağlı bir nitelik sorunu da mevcuttur. Gönüllülerin yetileri, uzmanlığı ve kattıkları değer, gönüllülük yaptıkları toplam süreye, aldıkları eğitime ve deneyimin türüne göre değişmektedir. Dolayısıyla gönüllü yönetimi yalnızca zaman ve kişi sayısı gibi türdeş kaynakların değil, yetenek ve uzmanlık gibi ölçülmesi ve karşılaştırılması zor kaynakların da yönetimini kapsamaktadır. Türkiye’deki gönüllülük alanına baktığımızda ise örgün eğitim seviyesinin düşüklüğü, gönüllülük alanına uygun eğitim ve formasyon programlarının yetersizliği ve gönüllülük faaliyetlerine dair veri üretilmemesinin bu nitelik problemlerine çözüm üretmeyi de zorlaştırdığı görülmektedir.

Fotoğraf 1. Veri temelli gönüllülük çalışmaları toplumsal faydayı artırır.

Sürdürülebilirlik, gönüllü faaliyetlerini kısıtlayan bir başka boyuttur. Gönüllü faaliyetlerinin birey bazında sürdürülebilir olması şüphesiz zaman, deneyim ve uzmanlık gibi etkenlerle doğrudan ilişkilidir. Bunlara ek olarak, gönüllülüğün sürdürülebilirliği gönüllünün tatmini veya tükenmişliği ile de doğrudan ilişkilidir (Güngör ve Çölgeçen, 2013). Tatminsizlik ya da tükenmişlik deneyimleyen gönüllüler yalnızca bağlı bulundukları sivil toplum kuruluşundan değil, genel olarak tüm gönüllülük faaliyetlerinden çekilebilmektedir (Hager ve Brudney, 2004). Başka bir deyişle yapılandırılmamış ya da yanlış dizayn edilmiş gönüllü yönetimi sonucunda ortaya çıkan tatminsizlik ve tükenmişlik, bütün gönüllülük alanı nezdinde israfa sebep olabilmektedir.

Gönüllü yönetiminde bulunan bu temel sorunların etkisini veri üretimi ve kullanımı ile azaltmak mümkündür. Veri temelli yaklaşımın temel amacı zihnimizde oluşturduğumuz bilgi türlerini veri kaynaklı nesnel bilgi ile sınamak; uyuşmayan ve yanlış kısımları değiştirmektir. Veri temelli yaklaşım, gönüllü çalışmalarında mevcut bulunan alışkanlık ve yaklaşımları güçlendirmek yerine bunları sınamayı ve gerekirse zihinsel kalıpları değiştirmeyi tercih etmektedir.

Söz konusu perspektif çalışma alanında bulunan sorunların veri temelli incelenmesi, kurum dışında üretilmiş verilerin bu incelemeye entegre edilmesi, gönüllülere ait verilerin toplanması ve performans ölçümlerinin veri temelli gerçekleştirilmesi gibi aşamaları içermektedir. Çalışmamızın ileriki kısımlarında bu aşamalar incelenecektir, fakat daha öncesinde veri ve veri temelli yaklaşımdan ne kastedildiğini açıklamak gerekir.

Veri, Bilgi ve Veri Temelli Yaklaşım

Veri ve bilgi arasında yapılan ayrımlar tartışmalıdır. Bazı yaklaşımlara göre bilen ve bilinen arasında doğrudan bir bağ bulunduğundan veriden elde edilen bilgi birey tarafından üretilir ve dolayısıyla bilgi ile veri birbirinden ayrılamayacak zihinsel ürünlere tekabül eder. Diğer taraftan insan zihni dışında objektif bilgi türlerinin mümkün olduğunu iddia eden yaklaşımlara göre ise veri ve bilgi farklı kavramlardır. Başka bir deyişle, objektif verinin varlığı ya da veriden elde edilebilecek objektif bilginin varlığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bu epistemolojik tartışma bu yazının kapsamını aşacağından, konuyu derinleştirmeyeceğiz. Ancak var olan ya da üretilen veri ile üretilen bilgi arasında bir bağdan bahsetmenin mümkün olduğunu her daim göz önünde tutmak gereklidir. Veri temelli gönüllülük çalışmalarında da veri ve bilgi arasında olgusal değil kavramsal bir ayrım yapmak yeterli olacaktır.

Veri, sebep-sonuç ilişkisi içermeyen ve algılayan kişiye bağlı olmaksızın objektif varlığını sürdüren gerçekler olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle veri, herhangi bir bağlama oturtulmamış, başka bilgilere eklenmemiş, yorum ve anlam katılmamış bir izlenim türüdür (Barutçugil, 2002). Verinin öznel bir katkı içermediği iddiası onu herkes tarafından kabul edilebilir kılmakta, dolayısıyla bilgi üretimi için güvenilir ve ortak bir zemin oluşturmaktadır. Bilgi ise veriler ile inşa edilmiş, sebep-sonuç ilişkisi içinde yer bulabilen, sosyal ilişkiler içinde anlam bulan bir kavramdır. Bilgi bu nitelikleri ile daha çok karar alma süreçleri içinde kullanışlıdır (Öğüt, 2001). Ancak bilginin bağlamsal yapısı, bilgi üretici dışında başkaları tarafından kullanmasını zorlaştırır. Tam olarak bu sebeple gönüllülerin ve gönüllü faaliyetlerinden faydalanacağı öngörülen kişilerin ihtiyaç, yetenek, motivasyon, performans vb. verileri daha verimli bir gönüllü yönetim sistemi oluşturmak için kullanılabilir hale getirilmelidir.

Hangi verinin nasıl üretildiği ya da hangi verilerin erişilebilir olduğu gibi sorulara verilen cevaplar, genellikle veri üretim sürecinin bilgi ve yorumdan bağımsız gerçekleşemeyeceğini gösterir. Eğer veriyi üreten kişi halihazırda zaten birtakım bilgilere göre hareket ediyorsa, yani veri bir “gerçeklik” türü olarak tanımlansa da bilgilerin oluşturduğu bir süreç ile üretiliyorsa bu durum verinin “gerçekliğini” bir sorunsal haline getirir (Raley, 2013). Örneğin, pek çok gönüllülük faaliyetinde faydalanıcıların demografik özellikleri çalışmanın temelini oluşturur. Ancak bu bilgilere gerçekten ihtiyaç duyulup duyulmadığı ayrı bir tartışma konusudur. Bazı ülkelerde ırksal aidiyet verileri kullanılırken, bazı ülkeler için bu verileri toplamak kabul edilemez bir durumdur. Bu veriler, yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere zıt kültürel tutumların ürünleri olarak ortaya çıkar. Gönüllülük çalışmalarında temel prensip veri toplanırken

gönüllülerin rızasın alınmasıdır. Dolayısıyla veri temelli çalışmalarda öncelik, kişilerin mahremiyet alanlarını ihlal etmeyen ve rıza üzerine temellenen bir sistem kurmaktır.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

2016 tarihinde yayımlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 5. Maddesine göre; kişisel verilerin işlenmesine yönelik hüküm aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- (1) Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez.
- (2) Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:
 - a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi.
 - b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.
 - c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.
 - ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.
 - d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.
 - e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.
 - f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.

Gönüllü Yönetiminde Veri Temelli Planlama Aşamaları

Öncül Çalışmaların İncelenmesi

Belirli bir konuda gönüllü çalışması planlarken, geçmiş çalışmaları inceleyerek konu hakkında belirli bir kavrayışa sahip olmak gereklidir. Önceki çalışmaları incelemek suretiyle uygulama yürütülecek konu hakkında genel bilgi edinmenin yanında farklı uygulama yürütücülerinin gönüllü yönetimlerini karşılaştırmayı da mümkün kılar. Bu kapsamda toplanan bilgiler, planlama sürecinde kaynak kullanımının ve verimlilik hedeflerinin yapılandırılması açısından önemlidir. Geçmiş uygulamalara ilişkin bilgiler (sahada tespit edilmiş ihtiyaçlar ve hedefler, gönüllü performansları, faydalanıcı ve gönüllü memnuniyetleri) yeni uygulamanın planlanması için altlık oluşturabilir ve gözden kaçırılan noktaları hatırlatabilir. Örtüşen konularda yürütülmüş eski çalışmaların incelenmesi ya da yazılı hale getirilmiş deneyimlerden faydalanılması yoluyla belirli bir bilgi türünü planlama sürecinde kendi çalışmamıza dahil etmiş oluruz. Yazılı kaynaklara erişimin kısıtlılığı halinde birebir görüşmeler ya da benzeri iletişim stratejileri ile üretilen bilgiye erişim sağlanmalıdır. Örneğin, engelli çocukların oyun

alanlarına erişimini iyileştirmeyi hedefleyen bir gönüllülük projesi söz konusu olduğunda, merkezi ve yerel kamu idareleri ile çocuk ve gençlik sivil toplum kuruluşlarının oyun hakkı çerçevesinde yürüttüğü eğitim, kültür, peyzaj vb. çalışmaları tespit edilmeli ve bunlar kapsamında üretilen bilgilerin yazılı ya da sözlü hallerine ulaşılmalıdır. Tespit ettikleri sorunlar, çözüm yöntemleri, elde edilen başarılar ve karşılaşılan hatalar incelenmelidir. Eski çalışmalardan elde edilen bilgiler ile ihtiyaç duyulan veriler arasında tam bir uyum beklenmemeli, eski çalışmalardan edinilen bilgiler objektif bir gözle incelenmelidir.

Son olarak, öncül çalışmalarda edinilen bilgiler kendi çalışmamızda hangi verilere ihtiyaç duyabileceğimizin tespiti açısından da oldukça önemlidir. Boşluk analizi yaparak çözüm üretilecek alana ilişkin ihtiyaç duyulan birincil verileri tespit etmek sonraki adımların tasarlanması açısından iyi olacaktır. Başka bir deyişle, öncül çalışmaların incelenmesi yalnızca hazır veriye erişim stratejisi olarak değil, aynı zamanda yeni veri toplama ve işleme yöntemlerinin öğrenilmesi, geliştirilmesi ve benimsenmesi için bir fırsat olarak ele alınmalıdır.

Çalışma Alanı ve Sorunun İncelenmesi

Gönüllü programın yürütüleceği alanın incelenmesi şüphesiz ki veri temelli yaklaşımın bel kemiğini oluşturan aşamalardan biridir. Bu aşama çalışılacak alandaki sorunu tespit etmeyi ve bu tespiti gerçekleştirirken de veriden faydalanmayı içerir. Öncül çalışmaların değerlendirilmesinin ardından kamu kurumları, araştırma şirketleri, gazeteler, dergiler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ya da konu ile ilgili diğer aktörlerin konuya ilişkin verilere sahip olma ihtimali değerlendirilmelidir (JumpStart, 2014). Ne var ki, üçüncü taraflar gizliliğin korunması sebebiyle veri paylaşmaktan çekinebilir. Veri toplama aşamasında veri sahibi kurumlar ile müzakere etmek, önceki çalışmaların etkilerini veriye dayalı olarak göstermek ya da verilerin kişiselleştirilmemiş ve daha az detaylı versiyonlarını istemek bu müzakere sürecinde veri toplayan tarafın elini güçlendirebilir. Bununla beraber, erişilebilir her veri, uygun veri anlamına gelmez (Macintyre, 2020). Veri üreten kurumun amacı, hedefi ve kısıtlılıkları veri üretimini oldukça etkilemektedir.

Çalışma alanı ve sorun hakkında uygun veri bulunmaması sık karşılaşılan bir durumdur. Kullanılabilir veri bulunamaması durumunda, istenen verinin işlevini görebilecek “temsili veri” (*proxy data*) kullanılabilir. Örneğin, giysi toplama ve dağıtma mekanlarına temel teşkil edecek asıl veriye (hane başına düşen giysi ihtiyacı) kent düzeyinde erişmek neredeyse imkansız iken, mahalle bazlı sosyo-ekonomik düzey verisi bu eksikliği kapatmak üzere ihtiyaç duyulan veriyi temsilen kullanılabilir. Ancak temsili verinin sınırlılıkları, yani gerçek durum ile toplanan veri arasındaki olası farklar unutulmalıdır. Burada önemli olan bizi en

doğru sonuca götürecektir. Çünkü, daha önce verdiğimiz örneği sürdürürsek, yakın zamanda yürütülmüş bir giysi desteği kampanyası ya da kentin ucuz giysiye erişimi olan bir tekstil kenti olması asıl verilerin işlevini üstlenmesini beklediğimiz temsili verileri yetersiz kılabilir.

Gönüllülük programı kapsamında yürütülecek konu hakkında veri üretmek ise uygulanabilecek bir diğer yöntemdir. Veri üretimi, fazla zaman ve maddi kaynak gerektirmesi sebebiyle sık tercih edilmez. Veri temelli çalışma ekseriyetle geniş kapsamlı demografik veriler ile özdeşleştirilse de, potansiyel faydalanicıların ihtiyaç ve beklentilerinin incelenmesi ya da uzmanlar, yetkin kişiler ve benzer çalışmaları yürütmüş kişiler ile yapılan görüşmeler vasıtası ile başlangıç için sağlıklı veriler temin edebilir. Çalışma alanına dair verilerin incelenerek sorunların tespit edilmesi; hedeflerin ve sınırlılıkların belirlenmesi açısından elzemdir. Programı yürütecek kişiler ya da bağımsız uzmanlar, elde edilen verileri inceleyerek veri temelli sorun tespiti gerçekleştirebilir. Alandaki temel ve ilişkili sorunlar, program hedeflerinin bu sorunlara olası etkileri ve hedeflere ulaşmak için gönüllü katılımını gerektiren noktalar tespit edilirken gönüllü programının sınırlılıkları da tespit edilmiş olur. Birincil veriler toplanırken sorular bu gözle hazırlanmalıdır. Örneğin, süreklilik ya da profesyonel çalışan gerektiren alanlar ile gönüllü katılımı gerektiren noktalar birincil verilerin analizi ile tespit edilebilir. Gönüllü faaliyetler, sorun ve program hedefleri arasında bir çözüm yolu olarak düşünüldüğünde, sorun tespiti aşamasında bu faaliyetlerin nitelikli olması için gerekli bilgiler de edinilebilir. Sorun ve hedef tespitinde “Bu sorun nasıl çözülür?” sorusu gibi “Bu sorunu çözmek için ne tür bir gönüllü faaliyet gereklidir?” sorusu da değerlidir. Öncelikle, program hedeflerine ulaşmak için gerekli kaynak türleri ve bunlara uygun gönüllülük temelli çözümler bu yolla belirlenebilir. İhtiyaç duyulan gönüllü profilinin tespiti de veri temelli hazırlık çalışmalarıyla yakından ilişkilidir. Gönüllülük, genellikle beden/zaman emeğine dayalı ve herkesin gerçekleştirebileceği bir faaliyet türü olarak görülür ancak her gönüllülük programı bu şekilde işlemez. Veriye dayalı inceleme ile, sahada uygulanacak programın hedeflerine ulaşmak için ihtiyaç duyulacak özel eğitim, formasyon ya da nitelikler tespit edilebilir. Örneğin; birden çok dil konuşulan bir bölgede çalışacak gönüllülerde aranacak özellikler arasında ilgili dillere vakıf olmak bir nitelik olarak öne çıkabilir. Örnekten de anlaşılacağı gibi özellikle saha çalışmalarında alana dair toplanan veriler, işin niteliğinin artırılması için oldukça önemlidir. Bununla birlikte, bazı programlarda gönüllü niteliğinin belirlenmesi zorunlu olmamakla birlikte uygulama verimliliğini artıracaktır. Örneğin, kadınların sosyal ihtiyaçlarının tespiti için yürütülen çalışmalarda kadınlar da erkekler de gönüllü olarak çalışabilir. Ancak sahada yürütülen çalışmalarda kadın kadına iletişimin açacağı kapılar göz

önüne alındığında, kadın gönüllülerin varlığı süreci daha verimli hale getirebilir. Bu örnekte görüldüğü üzere, sorun ve hedef tespiti aşamasında birincil veriler dikkate alınarak yapılacak planlamalar vasıtasıyla özelleştirilmiş faaliyetler geliştirilebilir ya da uygun gönüllü profilleri ve gönüllülük modelleri belirlenebilir. Böyle bir iş akışı ile çalışmak, sivil toplumun en önemli misyonlarından biri olan “sorunlara kalıcı çözümler geliştirilmesini” de kolaylaştıracaktır.

“

Birincil ve İkincil veriler

Birincil veri, araştırma yapılan alana ya da soruna dair gerçek tanıklardan alınan veriye denir. Anketler ya da odak grup görüşmeleri vasıtasıyla toplanan veriler birincil verilere örnek verilebilir.

Farklı amaçlarla önceden derlenmiş verilere ise ikincil veriler denir. Konuyla ilgili daha önce yazılmış raporlar, kitaplar, yapılmış röportajlar vb. ikincil veriye örnek olarak verilebilir.

”

Gönüllü Veri Havuzunun Oluşturulması

Öncül çalışmaların incelenmesi ve alana yönelik birincil verilerin tespitinin ardından yapılan analiz sonucunda “ihtiyaçlar” ortaya konacak ve bu ihtiyaçlara yönelik “çözümler” geliştirilecektir. Fakat tasarlanan gönüllü programlarının istenilen sonuca ulaşması için gönüllülere ait verilere de ihtiyaç duyulmaktadır. Gönüllülere ait veriler, gönüllülük faaliyetlerinde doğru eşleşmelerin yapılabilmesi için elzemdir; gönüllü programını yönetmeyi mümkün kılar ve belirlenen hedeflere ulaşmayı kolaylaştırır. Bu verileri sabit ve değişken niteliklere dair veriler olmak üzere iki başlıkta değerlendirmek mümkündür. Sabit nitelikler; gönüllünün demografik özellikleri, ekonomik ve kültürel arka planı, cinsiyeti, aldığı eğitim ve formasyonlar, yaşadığı yer, mesleği, hobileri ve ilgi alanları, sağlık durumu ve özel ihtiyaçları gibi gönüllülük programına ilişkin olmayan ve kısa vadede değişmesi mümkün olmayan niteliklerdir. Bu niteliklere ilişkin verilerin kullanım alanı programın hedeflerine bağlı olarak değişebilir. Belirli nitelikler gerektirmeyen, kısa süreli ve etki ölçümü kolay gönüllülük faaliyetlerinde bu verilerin kullanımı çok gerekli olmayabilir. Örneğin, sahil hattındaki çöplerin temizlenmesi için yürütülen bir gönüllülük programında gönüllülerin yaşadıkları yerlere ait bilgilere sahip olmak, programın operasyonel başarısı açısından yeterlidir. Kişilerin cinsiyeti, yaşı, mesleği vb. niteliklerine ilişkin veriler bu programa katılımı etkilemeyecektir. Bununla beraber, programın belirli nitelikler gerektirmesi durumunda gönüllüye ait daha fazla veriye ihtiyacı duyulabilir. Temizlenmesi planlanan sahile engelli erişiminin olmaması, gönüllünün engellilik durumuna dair verinin elde bulundurulmasını gerektirir.

Uzun vadeli gönüllülük programlarında, gönüllülerin programı bırakmasını (terk etmesini) engellemek için katılımcıların hobilerine hitap eden etkinlikler ya da belirli yaş gruplarının bir araya getirilmesi gibi gönüllü etkileşimini artıracak stratejiler de uygulanabilir. Ancak buradaki kilit nokta şudur: Gönüllüler kişisel verilerini rızaları ile paylaşmış olsa da bu veriler her bir çalışmada “ihtiyaç” duyulduğu takdirde kullanılmalıdır. Gönüllülere ilişkin hangi kişisel verilere ihtiyaç olduğu programın niteliğine göre belirlenmeli ve gönüllü çağrısı sadece ihtiyaç duyulan bilgiye göre yapılmalıdır. Sahil hattında çöplerin toplanmasına yönelik geliştirilen gönüllü faaliyeti örneğinden gidersek, bu alanda yapılacak çalışmaya isteyen herkesin katılabileceği kabulü ile gönüllülerin yaşları, cinsiyetleri vb. özellikleri gözetilmeksizin gönüllü çağrısına çıkılmalıdır.

Gönüllülerin ihtiyaç, beklenti ve kaygılarına ilişkin veriler ise ayrı ele alınmalıdır. Bu veriler, uygulama sonunda değişebilecek düşünceleri ve duyguları yansıtmaktadır. Öncelikle bu verilerin elde edilmesinin diğer verilere göre daha zor olduğunu belirtmek gerekir. Gönüllü adayları yaş ya da eğitim durumlarına dair net cevaplar verebilirken, programdan beklentileri ve hatta istekleri konusunda net düşüncelere sahip olmayabilir ya da bunları ifade etmekten çekinebilir. Bu bağlamda çalışma alanına dair sorunların, program hedeflerinin, gönüllü faaliyet tanımlarının, öngörülen etkilerin ve gönüllüleri destekleyici mekanizmaların açıkça anlatıldığı bilgilendirme süreçleri ya da etkinlikleri yaratmak, gönüllülerin bu süreç ve etkinliklere dahil olduğundan emin olmak gereklidir. Beklentileri programın hedefleriyle ya da ihtiyaçları program dahilindeki destek mekanizmalarıyla uyuşmayan gönüllülerin tespit edilmesi ve buna uygun eylemin gerçekleştirilmesi önemlidir.

Gönüllülerin ihtiyaç, beklenti ve kaygıları hakkında veri toplanması için aday gruba, programa ve planlanan kaynak kullanımına uygun yöntemler geliştirilmelidir. Bu noktada şüphesiz gönüllü adaylarının sabit niteliklerinden faydalanılabilir. Örneğin, gençlere girişimcilik konusunda eğitimler verecek bir gönüllü uzman havuzu için yalnızca bir form doldurulması yeterli olabilir. Ancak uzun vadeli bir girişimcilik programında motivasyon ya da beklenti gibi değişken verilerin tespiti için gönüllü mentörlük yapacak kişiler ile birebir görüşme yapmak daha uygun olacaktır. Öte yandan, gönüllü adaylarının grup çalışmasında doğabilecek ihtiyaç ve kaygılarını tespit etmek için yapılan kolektif çalışma alıştırmaları ya da odak grup çalışmaları, gönüllülerin grup halinde çalışacağı programlar için anlamlı veriler sağlayacaktır. Ayrıca internet kullanımının yaygınlaşmasıyla pek çok kurum gönüllülerin ihtiyaç, beklenti ve kaygılarını çevrimiçi araçlarla (testler, sosyal medya ve internet sitesi etkileşim verileri vb.) tespit edebilmektedir.

Gönüllülerin Programlarla Eşleştirilmesi ve Uygulamaya Geçiş

Gönüllü verilerinin toplanma sürecini, bu verilere dayalı olarak karar verme ve uygulama süreci takip etmektedir. Program hedeflerinden yola çıkarak hazırlanan “gönüllü profilleri” ile gönüllülere ait veriler karşılaştırılmalı, gönüllülerin nitelik ve nicelik açısından yeterliliği ölçülmelidir. Mevcut gönüllülerin program hedefleri için yeterli olduğuna kanaat getirilmesi durumunda, verilere dayalı olarak gönüllü planlaması yapılmalıdır. Gönüllü aday kümesinin yetersiz kalması durumunda iki yol izlenebilir: gönüllü havuzunu genişletmeye devam etmek ya da programda revizyon gerçekleştirmek. Bu iki strateji birbirini dışlamaz ve paralel olarak sürdürülebilir.

Gönüllü aday eksikliği büyük ölçüde daha fazla sayıda gönüllü adayı bulunmasıyla tamamlanır. Bu yöntem izlenirken, “kartopu” yöntemi uygulanarak nitelik olarak uygun gönüllü adayları ile iletişime geçilir. Hali hazırda programa kabul edilen gönüllülerin önereceği ilgili alanda yetkin yeni adaylar havuza dahil edilebilir.

Nitelik ya da nicelik olarak yeterli gönüllü bulunamaması durumunda ise programda revizyon gerçekleştirilebilir. Bu noktada gönüllü adayları ile program gereklilikleri arasındaki uyumsuzluk yine gönüllülere ait verilere dayanarak incelenmelidir. Gönüllülerin sabit niteliklerinin kısa vadede değiştirilmesi zor olduğu için programın kapsamı ya da derinliği bu bilgilere göre revize edilebilir. Örneğin, cinsel tacize maruz kalmış kişilere psikososyal destek programı yürütmek için yeterli sayıda gönüllü uzman bulunamaması durumunda, programın sağladığı destek türü uzman desteğinden akran desteğine çevrilerek halihazırdaki az sayıdaki uzman destek sağlayıcı konumundan akran eğitmeni ya da destek grubu moderatörü konumuna getirilebilir. Gönüllülere ait değişken niteliklere (ihtiyaç, beklenti ve kaygılar) dayalı uyumsuzluk ve yetersizlikler ise program yürütücüleri ve gönüllü adayları arasında müzakere yoluyla azaltılabilir. Örneğin, gönüllülerin bir kısmının ötekileştirilmiş toplumsal kimliklere sahip olması, çalışma esnasında ayrımcılığa maruz kalma riski sebebiyle kaygılarını artırabilir. Bu sebeple gönüllü programının bazı aşamalarına katılmaya çekinebilirler. Gönüllü programında ayrımcılık karşıtı ilkelere ve eğitime yer verilmesinin yanı sıra aday gönüllülerin bu alanda güçlendirilmesi, program gerekliliklerine uygun gönüllü katılımcı sayısını artıracaktır.

Gönüllüler ile Çalışma ve Gönüllü Performansları

Çalışma alanı ve gönüllülere ait verilerin derlendikten sonra bir sonraki aşama olarak artık bu veriler ile bilgi/fayda üretimine geçilecektir. Bu noktadan itibaren gönüllü programı veriye dayalı ancak yaratıcılığa açık bir süreç olarak yürütülür. Çalışma alanı ve gönüllü havuzuna ait

veriler temelinde görev tanımlarının yapılmasının ardından görev tanımları netleştirilmelidir. Görev tanımının net olması, uygulama süreci boyunca meydana gelebilecek diğer belirsizliklere karşı kurumsal bir dayanıklılık oluşturmaktadır. Ayrıca görev tanımlarının netliği, gönüllünün kuruma ve yapılan işe güvenini artırarak daha verimli bir uygulama gerçekleştirilmesini sağlayacaktır (Rehnborg ve diğerleri, 2009). Bu noktada karar verilmesi gereken ilk şey, gönüllülere düşen görevin nitelik ve nicelik açısından gerekliliğidir. Bahsedilen görevde ne amaçlanmaktadır? Görevde ne tür bir deneyim ya da yeti kullanılacaktır? Gönüllünün ne ölçüde spontane ya da yaratıcı olması beklenir? Görev ne kadar devam edecektir? Bir ekip işi mi yoksa grup çalışması mıdır? Bu ve benzeri parametreler göz önünde bulundurularak görev tanımları yapılmalıdır. Görev tanımları aynı zamanda gönüllünün yeteneklerini kullanabileceği bir yaratıcılık alanı da bırakmalıdır. Görevler kurumun alandaki ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tanımlanırken, gönüllülere ait verilerden yola çıkılarak potansiyel zayıf ve güçlü yanları optimize edecek ödevler de içermelidir. Tüm bunlarla birlikte görevler ölçülebilir olmalıdır. Gönüllülere yönelik veriye dayalı bir yönetim stratejisi oluşturulması, gönüllü performanslarını değerlendirecek uygun göstergeler belirlenmesi ile sağlanır. Böylelikle hem gönüllü hem de faydalanıcılar için değerlendirme çalışmaları yapılarak geri bildirimde uygun veriler üretilir.

Fotoğraf 2. Veri temelli yaklaşımın gönüllülükte yaratıcılık alanlarını kısıtlamaması önemlidir.

Gönüllülerin performanslarını ölçmeye yönelik oluşturulmuş sistemler, gönüllü yetilerinin görev gerekliliklerini yerine getirmek için ne kadar yeterli olduğuna ve yeterli olmayan yetilerin

ise nasıl tamamlanabileceğine dair fikirler verir. Kapasite geliştirme teknikleri bu aşamada devreye girer. Pek çok gönüllü ilgilendikleri konu hakkında daha fazla bilgi edinmek ve deneyim sahibi olmak, yani konu hakkında kapasite geliştirmek için bu tür faaliyetlere dahil olur. Dolayısıyla kapasite geliştirmek yalnızca gönüllü programının hedeflerine ulaşmasını sağlamakla kalmaz, gönüllülerin kuruma bağlılığını da büyük oranda belirler (Hager ve Brudney, 2004). Ancak, kapasite geliştirme etkinlikleri çoğu zaman maddi kaynak ve zaman kısıtlılığı sorunuyla karşılaşılır. Dolayısıyla gönüllü kapasitesi program hedeflerine ulaşmada güçlü yanları öne çıkarıp zayıf yanları giderebilecek içeriklerden oluşmalıdır. “İdeal gönüllü profilinin” nitelikleri tek tek belirlenmeli, gönüllü verilerine dayanarak mevcut duruma dair ortalama ile ideal gönüllü arasında ne gibi boşluklar olduğu incelenmelidir. Öte yandan kurum kültürü gönüllülere aktarılmalı, kurum içinde biriken uzmanlık (*know-how*) da bu eğitime entegre edilmelidir.

Gönüllü rollerinin yerine getirilmesi; iletişim, yönlendirme ve koçluk gerektiren dinamik bir süreçtir. Görev tanımlarındaki kaçınılmaz boşluklar, gönüllülerin bu tanımları yorumlaması sonucu ortaya çıkan farklılıklar ve beklenmeyen çevresel etkenler sebebiyle atanan gönüllü rollerinde sapmalar olabilir. Bu sebeple, gönüllülerin veriye dayalı olarak izlenmesi, değerlendirilmesi ve geri bildirim alması, yani yönetim sürecinin esas aktörü haline gelmesi önemlidir.

Gönüllü performanslarının izlenmesi, veri temelli gönüllü yönetiminde en kritik noktalardan biridir. Gönüllülere verilen görev tanımları ölçülebilir göstergeler içermelidir. Bunun yanı sıra görev tanımları çok detaylı olmamalı, gönüllünün gözünü korkutmayacak ve ağır bir iş yükü altına girdiği hissini vermeyecek şekilde tasarlanmalıdır.

Aynı zamanda gönüllü performanslarının da veri haline getirilmesi gerekir. Böylece projenin uygulanmasına ilişkin sonuçlar gönüllüler ile daha hızlı ve anlaşılabilir bir şekilde paylaşılabilir. Gönüllü performanslarını veri haline getirmek için kullanılacak birkaç temel gösterge mevcuttur:

- Görev türlerine göre gönüllü sayısı, gelecek programlar için gerekli gönüllü sayısının belirlenmesi için başvurulacak bir veridir. Öte yandan, kuruma ait maddi kaynakların ve personel sayısının gönüllü sayısına oranı, standart oluşturmak amacıyla kullanılabilir.
- Gönüllülerin ayırdığı zaman, verileştirilebilecek ikinci gösterge türüdür. Zamansal veriler ile gönüllülere ait belirli nitelikler (cinsiyet, yaş, eğitim vb.) ve yapılan işin içeriği (uzmanlık türü, bedensel gereklilikler) karşılaştırılarak zaman kullanımı bağlamında verimlilik hesaplamaları yapılabilir.

- Gönüllülerin görev türleri de veri üretimi için kullanılabilir. Görev türü (fiziksel emek, zihinsel emek, uzmanlık çalışmaları vb.) ve görevin yoğunluğu (saat/gün bazında gerçekleştirilen birim-eylem, harcanan tahmini kalori vb.) gibi pek çok gösterge, görev kategorilerinin oluşturulmasına yardımcı olabilir. Örneğin Rehnborg ve diğerleri (2009), görevlerin zaman (kısa süreli ve uzun süreli) ve ilişki (uzmanlık odaklı ve ilgi odaklı) boyutlarıyla değerlendirildiği 4 kategori oluşturulması gerektiğini savunur.
- Gönüllü çalışmaları için kullanılan finansal kaynaklar maddi kaynak kullanımı açısından önemli verilerdir. Gönüllü bulma giderleri (örneğin, sosyal medya reklamları), gönüllülerin eğitim, yeme-içme ve ulaşım giderleri ile (eğer veriliyorsa) harcırah ve diğer giderler kaydedilmelidir.
- Görev tanımları çerçevesinde belirlenen göstergeler ve başarı oranları da veri oluşturmaya uygundur. Örneğin, ulaşılan hane sayısı gibi somut göstergeler, yıllara göre karşılaştırma yapma imkanı sağlar.
- Sosyal medya ve basında yer alan çıktılar da gönüllülük faaliyetlerinin başarısı olarak görülebilir. Medyada yer alan işler; gönüllülük programları, yürütücü kurum, faydalanıcı, gönüllü ve hatta fon veren kuruluşun ortak başarısı olmakla birlikte özellikle toplu gerçekleştirilen gönüllü faaliyetleri bireysel çalışmalara göre basında daha fazla yer almaktadır.

Gönüllü ve faydalanıcı geri bildirimleri, kurum tarafından ortaya konulan hedef ve göstergelere ek olarak yararlanılabilecek ve onların geçerliliğini test etmeye yarayacak türden veriler sağlar. Faydalanıcılar ile anket ve mülakatlar gerçekleştirilebilir ya da oluşturulan odak gruplar ile geri bildirim tartışmaları yürütülebilir. Benzer şekilde; gönüllülerin tatmini, görev esnasında karşılaştıkları zorluklar, görev tanımı ve deneyimleri arasındaki farklar, bu farkları gidermek için başvurdukları stratejiler, program dahilinde gözlemledikleri güçlü ve zayıf yanlar bahsedilen yöntemler ile geri bildirim haline getirilebilir. Bu geri bildirim alma yöntemlerinde en çok dikkat edilmesi gereken nokta, yorumların görev tanımları ve veri oluşturma için kullanılan göstergeler odağında yapılması, tatmin ve tatminsizliklerin bu göstergeler üzerinden ölçülmesidir. Bununla beraber görev tanımları ve gönüllülük programı dahilinde yer almayan, belirlenmiş göstergeler dahilinde kategorize edilemeyen geri bildirimler ise ayrı incelenmeli, gerektiğinde yeni gösterge türleri oluşturulmalıdır.

Son olarak vurgulanması gereken bir başka önemli husus ise, gönüllü programlarının öncelikli hedeflerinin faaliyet alanının ana hedefi ile uyumuna dikkat edilmesi gerekliliğidir.

Gönüllü Motivasyon Süreçlerinde Veri Kullanımı

Alandaki sorunların çözümüne yönelik hedefler kadar gönüllü tatmini ve sürdürülebilirliğine ilişkin hedefler de mutlaka belirlenmelidir. Gönüllü motivasyon süreçlerinde veri kullanımı hemen hemen her aşamada kullanılabilir. Gönüllü arama bulma çalışmalarında tespit edilen sorunlar ve hedeflerin gönüllü adaylarına verilerle net bir şekilde aktarılması, gönüllü adaylarının alana dair gerçekliği idrak etmelerini ve gerekli kararları almalarını kolaylaştıracaktır. Günümüzde pek çok kurum, tespit edilen sorunları ve destekleyici verileri kamuoyu ile paylaşarak gönüllülük faaliyetlerine özendirilmektedir. Veri temelli gönüllülük kampanyası yürütmek, potansiyel gönüllüler kadar toplumun geri kalanında da ilgi uyandırarak toplumsal fayda yaratmaktadır.

Öte yandan sorun tespiti ve program hedeflerinin belirlenmesi sürecine mevcut gönüllülerin katılması iyi bir başlangıç noktası olabilir (Rehnborg ve diğerleri, 2009). Sorunların tespiti için çalışmalar yapılırken katılımcı süreçler yürütüldüğünde gönüllüler dar görev tanımlarına sıkıştırılmış faaliyetler yürütmenin ötesine geçerek sürece daha hakim ve bağlı hale gelmektedir. Özellikle sorunun tespiti aşamasında gönüllülerin katkısıyla yapılan kök neden analizi, gönüllülerin sadece sorunun tespiti değil, çözüme ilişkin oluşturulacak hedeflerin belirlenmesine de katkı sunmasını sağlar. Bu da gönüllü motivasyonunu ve kurum aidiyetini oldukça artıracaktır.

“

Kök Neden Analiz Adımları

Kök neden analizi, sorunların başlıca ve gerçek sebeplerini belirlemek için kullanılan bir problem çözme yöntemidir. Kök Neden analizi dört adıma ayrılabilir:

- Problemi net bir şekilde tanımlayın.
- Normal durumdan sorunun oluştuğu ana kadar bir zaman çizelgesi oluşturun.
- Kök neden ile diğer nedensel faktörler arasında ayırım yapın.
- Kök neden ve sorun arasındaki nedensellikleri inceleyin.

”

Ayrıca gönüllü faaliyetlerinin yönetilmesi, gönüllülerin başarı ve edinimlerini kendilerine kanıtlayacak somut göstergelerin onlara iletilmesini içermelidir. Bu şekilde başarıma hissi canlı ve güçlü tutulacaktır. Ancak hedeflere yönelik göstergeler aşırı talepkar

olmamalı, sistematik olarak yetersizlik hissi uyandırmamalıdır (Donahue, 2008). Net olarak tanımlanarak ve kademelendirilerek konulan hedefler ve bu hedeflere beraber ulaşma hissi gönüllerinin motivasyonunu oldukça artırmaktadır. Örneğin, belirli bir bölgede okuma yazma bilmeyen kadınlara destek olmak için oluşturulmuş bir gönüllü grubu için verilen yılda 300 kadına ulaşma hedefi, zamanında ya da daha erken sürede tamamlandığında gönüllülere kendilerini başarılı hissettirecek ve motivasyonlarını yükseltecektir. Motivasyonu yükseltecek etkinliklerde sadece sayısal veriler değil, faydalanicıların hikayeleri de oldukça önemlidir. Örneğin, gönüllü faaliyet kapsamında okuma yazma öğrenen kadınların gerçek hikayeleri ve okuma yazma sonrası hayata geçirebildikleri yetilerine ilişkin net geri bildirimler gönüllülerin yaptıkları işe olan inanç ve bağlılıklarını artıracaktır.

Özet ve Değerlendirme

Gönüllülük çalışmalarında veri temelli yaklaşım, temelde kaynak yönetiminde ortaya çıkan kısıtlar ile mücadele etme yöntemi olarak görülse de gönüllüler ile kurum arasındaki ilişkinin sürdürülebilirliğini artırmaktadır. Veri temelli yaklaşım yalnızca zaman, personel ve maddi kaynakların envanterini değil, bu kaynaklar arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin oluşturduğu örüntüleri ortaya çıkararak karar alma sürecinin başarıya ulaşmasını hedefler. Gönüllü faaliyetler tanımı gereği ekonomik üretim alanı dışında yer alır, dolayısıyla kaynakların kısıtlı olduğu bir alana tekabül eder. Türkiye gibi gönüllülük kültürünün yaygın olmadığı ülkelerde ise bu kısıtlar daha da zorlayıcıdır. Gönüllü yönetiminde veri temelli politikalar geliştirmek, kaynakların değerini ve yeterliliğini ölçmeye ve kurumların kendi deneyimlerini zaman içinde karşılaştırmalarına imkan tanır. En önemlisi de veri temelli çalışma verimlilik stratejileri geliştirilmesi için iyi bir kaynak olmasının yanı sıra bu stratejilerin devreye alınmasında da önemli bir motivasyon kaynağıdır.

Genellikle duygusal emek türü olarak görülen gönüllülüğün yönetimine veri temelli yaklaşım fazlaca rasyonelize edilmiş ve kafa karıştırıcı bir yaklaşım olarak algılanabilir. Yorumlanmamış ve kişisel yargı ve düşüncelerden en uzak bilgi türü olarak tarif edilebilecek veri, ilgi konusu olan alanların en gerçek şekilde tarif edilmesini sağlar. Böylece gerçekçi ilişkilerin ortaya çıkarılması ve deneyim, birikim ya da ön yargı kaynaklı bilgi türlerinin sınanması mümkün olur. Ayrıca sübjektif bilgi türleri ile objektif veri arasındaki fark, veri temelli yaklaşımı benimseyen kurumlara yönelik kurum içi (çalışan, gönüllü) ve kurum dışı (faydalanıcılar, fon veren kuruluşlar, üçüncü kişiler, potansiyel gönüllüler) güveni artırır.

Veri temelli gönüllü yönetiminde ilk aşama alandaki benzer çalışmaların incelenmesi ve bu çalışmalardaki “yaklaşımların” irdelenmesidir. Çalışma esnasında benimsenen öncül bilgileri doğru yorumlamak; boşluk analizi yapmak ve bunu takiben ihtiyaç duyulacak verileri üretmek açısından da değerlidir. Bir sonraki aşamada gönüllü çalışmanın değişim yaratmayı hedeflediği alan halihazırda üretilmiş (devlet ya da özel kurum istatistikleri) ve kurumun kendi ürettiği veriler ile tasvir edilmeli, sorun ve çözüm hedefleri belirlenmelidir. Bu hedeflere ulaşmada kullanılması gereken kaynaklar, gönüllü emeğine dayalı ve dayalı olmayan kaynaklar olarak ayrıştırılmalıdır. Gönüllülere ait veriler ise bu aşamadan sonra derlenmeli; demografik, niteliksel ve amaç/motivasyon verileri oluşturulmalıdır. Mevcut ya da aday gönüllülere ait veriler ile programın gerektirdiği gönüllü profili ve sayısı karşılaştırılmalıdır.

Gönüllülerin üstleneceği görevler ise hem çalışma alanının ve hedeflerin gerektirdiği hem de gönüllülere ait verilerin el verdiği şekilde biçimlendirilmelidir. Gönüllü görev

tanımları net, ölçülebilir ve geri bildirim için açık olmalı, gönüllülerin yaratıcı enerjilerini kullanmaları için esneklik sağlamalıdır. Ayrıca gönüllüler, görevlerini gerçekleştirirken her aşamada ne başardıkları ve ne başaramadıklarını görev tanımlarında yer alan göstergelere başvurarak gözlemleyebilmeli, kişisel değerlendirmelerini yapabilmelidir. Bu gösterge bazlı ölçülebilirlik, gönüllü performansları vasıtası ile faaliyetlerin başarısının da ölçülebilir olmasını sağlayacak, böylece yeni verimlilik alanları keşfedilerek daha sürdürülebilir programlar geliştirilebilecektir.

Sivil toplum alanındaki bazı yaklaşımlara göre veri temelli çalışma sivil toplumun var oluş amacından kopma ve sayılara indirgenme olarak değerlendirilmektedir. Ancak gönüllülerin yaratıcılık alanlarını kısıtlamayan ve “mana”dan uzaklaşmadan kurgulanan veriye dayalı bir gönüllü yönetim sistemini oluşturmak, hedeflenen değişime ulaşmanın en etkili yolu olacaktır.

Temel Okuma Önerileri

Aytekin, Ç. Sütçü, C. S. (2019). *Veri Bilimi*. Paloma Yayınevi.

Tierney, B. (2020). *Veri Bilimi [Data Science]*. Tellekt.

Talan, T. ve Aktürk, C. (2021). *Dijital Dönüşüm ve Bilişim Sistemleri*. Efe Akademi.

İleri Düzey Okuma Önerileri

Efe, M. ve Akgül, B. (2011). *Türkiye’de Bölgelemenin Temel Veri Alanları ve Bölgesel Kalkınma Model Çalışmaları*. Ekin Yayınevi.

Sebetci, Ö. (2020). *Karar Destek Sistemleri (Veri Ambarı - Veri Madenciliği - Klinik ADS)*. Hiper Yayın.

Criado Perez, C. (2021). *Görünmez Kadınlar: Erkekler İçin Tasarlanmış Bir Dünyada Veri Yanlılığı ile Yaşamak [Invisible Women: Data Bias in a World Designed for Men]*. Epsilon Yayınevi.

Etkinlik Önerileri

Türkiye İstatistik Kurumu internet sayfasını ziyaret ediniz.

Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü internet sayfasını ziyaret ediniz.

Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat - European statistics) internet sayfasını ziyaret ediniz.

Volunteers, 1985, Yönetmen: Nicholas Meyer.

İyilik Bul, İyilik Yap, 2000, Yönetmen: Mimi Leder.

Kaynakça

- Donahue, K. (2008). Monitoring Volunteers: A Guide To Collecting And Using Data. *London: Institute for Volunteering Research.*
- Güngör, F., & Çölgeçen, Y. (2013). STK'larda gönüllü yönetimi ve motivasyonun performansa etkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 163-187.
- Hager, M. A. (2004). Volunteer management practices and retention of volunteers.
- Kurt, S. & Taş, Y. (2015). Sivil Toplum Örgütlerinde Profesyonel Ve Gönüllü Çalışma İlişkileri: Tehditler Ve Fırsatlar. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 199-214.
- Macintyre, A. (2020). Campaigning by Numbers: The Role of Data-Driven Practices in Civil Society Organisations.
- Öğüt, A. (2001) *Bilgi Çağında Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım: İstanbul.
- Raley, R. (2013). Dataveillance and countervailance.
- Rehnborg, S. J., Bailey, W. L., Moore, M., & Sinatra, C. (2009). Strategic volunteer engagement: A guide for nonprofit and public sector leaders. *RGK Center for Philanthropy & Community Service.*
- Erdoğan, E., Uyan-Semerci, P., Yentürk, N. & Yurttagüler, L. (2020) *Türkiye'de Gönüllülük: Deneyimler, Sınırlılıklar ve Yeni Açılımlar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Yıldırım, S. (2004). Bilgi Ekonomisi Ve Bilgi Ekonomisinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(12), 105-124.
- Zola, D., Naletto, G., & Andreis, S. (2015). How to do (good) things with data. Civil society data-driven.

